

АЙНО КАЛАС КЛИСАР И АБАТ

Превод от фински: Дора Янева, —

chitanka.info

Господин абатът Карман фон Розен седеше в канцеларията и отбелязваше в църковните книги имената на хората, които бяха починали напоследък. Топло е, макар през отворения прозорец да влиза прохладата отвън. Канцеларията е тясна, тъмна и влажна дупка със застояла миризма на камък и пръст. По бялата стена трепти в зелени отблясъци светлината, която се промъква през листата на градинските храсти и се пречупва в стъклото на прозореца. Стаята е мрачна, както подобава на всеки католически дом. Но сводът на преддверието беше плавно извит като дъга и напомняше, че преди тази сграда тук е имало друга.

Фон Розен прелистваше разсеяно и без желание дебелите църковни регистри — Ана Ейтеа, на четирийсет години, Риду Михкели, две години и три месеца...

Без да обръща внимание на клисаря, той полугласно си мърмореше на немски език. В такъв момент клисарят наостряше уши, сякаш искаше да разбере за какво става дума. Той слабо владее немски, а абатът обичаше да разнообразява речта си — така смяташе, че ще се държи по-добре на положение.

Клисарят стоеше прав сред стаята, държеше някакъв свитък книжа и отговаряше на редките въпроси на абата. Беше облечен в дълга и груба домашнотъкана дреха — нисък, суховат, смирен и в същото време умен на вид. Личеше, че е твърде уморен, защото от време на време се отпускате ту на единия, ту на другия си крак.

Фон Розен не го поглеждаше. Отбелязваше в списъка името на покойника с кръстче, годините, датата на смъртта. Правеше това колкото се може по-бавно, с подобаващо достойнство. Седеше спокойно в коженото кресло с отпуснати нозе.

Всъщност мисълта му бе изцяло погълната от жуженето, което се носеше около къщата, и сам той предпочиташе в този момент да бъде навън сред природата. Жуженето се смесваше с едва доловимо писукане, лек пукот, шумолене и държеше обтегнати всичките му сетива, като неудържимо го притегляше навън. Тези шумове извираха постоянно като от гигантски котел и преливаха от едва доловимото шептене до писък и врява. Напрегнал слух, абатът долавяше всеки оттенък на това оживление, като че ли очакваше да чуе точно определен тон.

Денят беше сякаш нарочно избран — безоблачен, горещ и безветрен. Пчелите се рояха днес и жужаха на облаци из малиновите храсти. Абатът изгаряше от желание да види това — те се рояха за втори път през това лято. Много от тях загинаха през зимата, която се случи необичайно дълга и мразовита. Фон Розен беше намислил да увеличи гнездата им, макар че и сега пчелите не бяха малко и изискваха много труд и грижи.

Той крадешком стрелна клисаря, а после вдигна очи и го изгледа строго. Клисарят изглеждаше спокоен, но пасторът изпита раздразнение, сякаш той му беше попречил. Дали беше отгатнал мислите му? Или и той се преструва на сериозен. Лицето му, изпито и бледо като на праведник, рязко контрастираше със здравеняшкото, червендалесто лице на абата, който приличаше на цирков атлет. Да, сходство с цирков атлет.

Този дребен, слабичък клисар твърде много нервираше господин абата. Никога не го заговорваше пръв, сякаш се чувствуваше съвсем незначителен. И такъв си беше. Слаб, само кожа и кости, да го духнеш, ще падне. Но фон Розен лошо говореше естонски и без него трудно щеше да се оправи в службата, особено при погребенията например. В този смисъл беше зависим от клисаря, но напоследък му стана противна тази негова смиреност.

Спомняше си как веднъж на панихида се бяха насъбрали много хора около наредената трапеца — строги и сериозни, окаменели от скръб. Той започна да чете молитвата, която впрочем знаеше наизуст. Внезапно почувствува как паметта му изневерява, думите се забъркват и заплитат. Заекна смутено и усети как потта изби и шурна на струйки по челото му. Повтори безпомощно последната фраза... но дали беше последната?... Даже и в това не беше сигурен. Погледът му се плъзна по хората, блуждаещ и далечен. Всички го погледнаха изненадани и мълком, сякаш го обвиняваха и укоряваха. В този момент абатът съобрази какво да направи — подаде молитвеника на клисаря и рече:

— Можеш да четеш по-нататък, Арас.

А той го замести така, сякаш беше благодарен, че може да го избави от позора. Но от това злобата му към клисаря не намаля, а се надигна още повече. Нямаше как, налагаше се да бъде търпелив и добър, поне пред енорияшите. Историята би се разчула, ако речеше да изгони клисаря.

Абатът чувствуваше, че той не го гледа с добро око, когато се занимава с мирски работи, макар да не беше и продумал за това. Имаше удивително зорки очи, които проблясваха като остриета и проникваха дълбоко.

Фон Розен беше преди всичко добър земеделец и независимо от свещеническия си сан гледаше трезво на нещата. Противно на общоприетия обичай, лично управляваше църковните имоти, дадени под аренда. Сам произхождаше от обеднял дворянски род, който постепенно беше загубил титлите и имотите си, но потомците му бързо се бяха ориентирали към духовното поприще и пак си запазиха предишното влияние в обществото. Фон Розен тайно мечтаеше за голям и модерен чифлик.

Земеделието го развличаше и пленяваше въображението му, той вземаше присърце всички селскостопански работи и се отнасяше недоверчиво към онова, което не е направил със собствените си ръце.

Неговите арендатори го познаваха добре. Всичко, което се прилагаше за първи път, той извършваше съвсем сам, много внимателно и без чужда помощ. И веднъж в годината организираше двудневни борби и конни надбягвания, както правеха богатите земевладелци. Сякаш следваше поговорката: „Отдай богу душата, но не забравяй тялото си“.

Беше строг господар, не жалеше нито себе си, нито другите. Бояха се от неговите избухвания, той заплашваше с бога и ада и думите му всяваха ужас и страх. Но имаха добро мнение за него, защото влагаше в работата си сърце и душа. В своите проповеди непрекъснато повтаряше, че селяните са мързеливи и неблагодарни. Тогава неговият дълбок глас с великолепен тембър кънтеше в църквата и жените отляво откликваха с плач и молба за опрощение. Ако зависеше от него, фон Розен би издействувал закон, който да задължи целия народ да се явява два пъти в годината на църква за покаяние. Узаконените проповеди щяха да държат всички в робско подчинение пред господарите им. Разбира се, нямаше пред вид тези, които ден през ден идваха на църква и които той познаваше добре.

Абатът трогваше чистите души на селяните, те го боготворяха и се страхуваха от него. Той имаше огромни познания по земеделие, беше светило за тях и те се допитваха за всичко до него. Без неговата помощ стопанските им работи биха замрели. Затова хората бяха

богобоязливи. Впрочем това му беше безразлично. Упрекваше вярващите, защото наблюдаваше с интерес как думите му прогонват сенките от угрижените лица и очите засияват в доброта и сърдечност.

Само един-единствен човек абатът не беше успял да покори. И това беше този дребен, слабичък клисар. Той чувствуваше в него силна воля и скрита съпротива, сякаш не беше прост селянин, а господар. Това вбесяваше фон Розен. Клисарят не умееше да се държи почтително и не се беше случвало да застане смутен покорно пред него, както всеки друг селянин. Трудно беше да го унижи, защото се държеше с фон Розен като с равен. Когато биваха сами, клисарят отдаваше необходимото внимание на думите му, но явно страдаше от своето подчинено положение. Абатът долавяше, че той не е чак толкова покорен, колкото изглежда.

И действително, не мина много време и те здравата се сдърпаха. Клисарят не се защити открито, но абатът винаги си припомняше това. Бяха тръгнали из селото да събират арендата. Клисарят се правеше на толкова смирен и милосърден, при това тъй непринудено, сякаш не абатът, а той самият беше духовният пастир. Фон Розен се почувствува засегнат — хората можеше и да заговорят за това. И когато влязоха при господин Вайдан, абатът, неочаквано и за себе си, раздразнено и злобно подхвърли:

— Чувам, че твърде много се говори за теб!

— Не за мен, а за вас, милостиви отче — дръзко беше отвърнал клисарят тогава.

Абатът беше свикнал хората от низшето съсловие да бъдат пред него раболепни и кучешки покорни. Искаше селяните отдалече да се вслушват в онова, което им се казва, и да играят, както им се свири. Считаеше, че трябва да бъдат направлявани и поучавани. Оставени сами на себе си, те безпомощно биха се мятали насам-натам. Много му харесваше, когато идваха до вратата му, превили гръб, да го молят за нещо, а после горещо му благодаряха, като прегръщаха коленете му с треперещи ръце.

Но сега неговата власт беше застрашена от този дребен човечец с независим характер. Абатът не даваше вид, че е засегнат. Но си мислеше, че мъжете от този край са жилави, яки и силни. Какво щеше да стане, ако изведнъж поискат всички хора да бъдат равни. Беше

уверен, че на тази земя никога не може да има равнопоставеност за всички. Но сега му се струваше вече, че клисарят чака точно това време.

Кой знае, всичко може да се очаква от тези груби селянци. Навярно в тази земя потомците на немците са прокълнати. Селяните къртовски работеха и дума не продумваха, но какво се криеше зад това мълчание?

Всъщност даже и половината от тези от тях, които имаха добро обществено положение, едва ли биха се решили да направят нещо за по-низшето съсловие от населението.

През прозореца струеше жарък зной и белите каменни стени излъчваха горещина като огромна печка. Клисарят все така се отпуснаше ту на единия, ту на другия си крак. Беше стоял прав доста време и горещината го стягаше като в железен обръч. Крадешком и сякаш случайно той погледна към свободния стол в ъгъла, но след това бързо отмести поглед встрани. Не, съвсем не мислеше за сядане. Но колкото пъти този стол попаднеше пред очите му, толкова пъти трябваше да се бори с изкушението. Огледа се и единственото нещо, което задържа погледа му в стаята, беше големият шкаф, в който се пазеха църковните книги и вещи. Бавно се насочиха към ръба на шкафа първо китките, а след това и лактите на отмалелите му ръце, търсейки опората първо внимателно и плахо, а после все по-настойчиво, сякаш искаха да отдъхнат на този ръб, като поемат част от тежестта на умореното тяло.

Изведнъж фон Розен вдигна глава:

— Какво си намислил, Арас? Стой си прав, не виждаш ли, аз съм тук!

Фон Розен тайно се радваше на тази възможност да постави клисаря на мястото му и главно, да унижи неговото привидно смирение. Говореше благо, а през цялото време остро го наблюдаваше.

Клисарят отдръпна спокойно ръцете си от шкафа и се изпъна по войнишки. Лицето му дори не трепна.

В този момент откъм парка се дочу енергично жужене, което буйно се изви нагоре и внезапно замря.

Фон Розен пъргаво се надигна, намигна на клисаря, грабна дрехата си и се хвърли навън, като го остави да стърчи прав в средата на стаята.

„Пчелите! Пчелите!“ — чуваше той ясно звънкото им жужене.

Паркът на фон Розен беше пълна противоположност на мрачната църковна сграда. Макар да беше леко запустял и обрасъл, по него личаха следите на грижливи ръце. Фон Розен не държеше особено много на реда, но изглеждаше, че тук всичко цъфти и зеленее. Пищна растителност покриваше земята и достигаше до стените на сградата, в сенките буйно растяха прости растения от някакъв подобрен вид. Насажденията от ягоди обаче бяха подивели и се разпростираха на къдрави и безплодни туфи.

В сенките на високите, свежозелени малинаци пчелите висяха на гроздове и от скритите гънки на зеленината ехтеше гръмко жужене. Тези натезали рояци оставяха след себе си божествен аромат, който изпълваше гората наоколо и водеше чак до ствола на онова кухо дърво, в което живееха пчелите.

На върха на малинака се роеше малък черен облак, ароматен и плътен, гъмжащ и подвижен — истинско живо кълбо, което се свиваше и разпускате. По-отблизо изглеждаше като тъмна мрежа, която се заплита и разплита в непрекъснато движение. Роенето на пчелите приличаше на шеметен танц.

Внезапно целият рояк, бърз като стрела, се устреми напред.

— Вдигнаха се над оградата. Вземи огледалото и тичай насам! — гръмна гласът на фон Розен.

Той вече беше забравил всичко — тъмната плесенясала канцелария, прапните църковни книги, упорития клисар. Не остана и следа от духовническото му величие. Отчаяно се щураше насам-натам, задъхваше се от своята пълнота и тежко пухтеше. Най-после се сети, грабна една ръчна пръскачка, пъргаво се покатери върху ниската каменна ограда и се затича към пчелите.

Отпрати към тях тънка струя вода и те сякаш се разколебаха, пореяха се на едно място, като да се съветваха нещо.

Фон Розен измъкна огледало и насочи към рояка сноп слънчеви лъчи, който блесна рязко и внезапно като мълния.

И в този момент пак се сети за клисаря. Защо ли стои в канцеларията, трябваше да бъде вече навън. „Какво ли пък може да прави там?“ — отчаяно помисли той. И пак се ядоса, че клисарят я кара посвоему.

Роякът направи кръг над цъфналата липа. Пчелите се завъртяха около един стърчащ клон и започнаха да го обикалят. После се

прилепиха плътно една до друга върху него и той потъмня, сякаш пчелите се сраснаха с него. Дългите повесма на мъха, който растеше по дървото, се развяха плавно и като че потръпнаха от това нашествие — пчелите заприличаха на огромна буца, израснала върху клона.

Фон Розен се захласна в тях и забрави всичко друго на света. Роенето на пчелите беше голямата му страст, увличаше го като чародейна игра. Сега вече всичко е наред — новото пчелно семейство щастливо се засели в кухнята на старата липа. Той си тръгна доволен, като праметна през рамо дрехата си.

А в канцеларията клисарят все още стоеше прав, изпънат като струна, без да се помръдне, сякаш беше замръзнал.

Фон Розен се смая, като го видя, беше го забравил съвсем.

— Какво правиш още тук?

— Стоя и ви чакам, милостиви отче — отговори клисарят.

Фон Розен тежко изпухтя, погледна празното кресло, после се взря внимателно в очите на клисаря. Подиграваше ли се този човек? Не можа да схване ясно какво изразяват думите му — покорност или насмешка. Нима през цялото време беше стоял прав? Не изглеждаше да е толкова здрав и силен. Може би беше страхливец или имаше робска душа?

Фон Розен не знаеше какво да мисли. Как беше възможно да стои прав толкова дълго и да го чака? Представи си го — изправен в дългата си шаячна дреха, мълчалив и мъжествен.

Внезапно го обзе смътна тревога — клисарят бе понесъл с твърдост и достойнство една прищявка. Но ако изведнъж тръгне да се бори... тогава?...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.